

BẢO HIỂM LIÊN QUAN ĐẾN QUYỀN SỞ HỮU TRÍ TUỆ TẠI MỸ

Doãn Quỳnh Trang - VINARE

Tài sản trí tuệ không chỉ có trong các ngành công nghiệp như kiểu dáng công nghiệp, nhãn hiệu, mà còn là phương thức cung cấp dịch vụ trong các ngành dịch vụ và được pháp luật bảo vệ.

Tài sản trí tuệ có thể được bảo hiểm

doanh nghiệp hoạt động trong các lĩnh vực đặc biệt. Qua khảo sát 100 doanh nghiệp thuộc các ngành nghề khác nhau, mỗi một doanh nghiệp đều có tài sản trí tuệ nhất định ví dụ như danh mục khách hàng, sở thích của từng khách hàng, phương án định giá bán hàng, chiến lược kinh doanh, doanh số, lợi nhuận. Tất cả tài sản này đều có nguy cơ bị lộ, bị đánh cắp. Tầm quan trọng của loại tài sản trí tuệ phải được ước tính cụ thể, đầy đủ. Các doanh nghiệp cần nhìn nhận đánh giá tài sản này của mình song song với hàng hóa vật chất cụ thể. Thông thường, nguy cơ bị mất tài sản trí tuệ là từ những nhân viên

Theo báo cáo thị trường của Pricewaterhouse Coopers, 70% giá trị của một doanh nghiệp tại Mỹ là tích sản trí tuệ. Tuy nhiên hiện nay chưa có một hệ thống định giá cụ thể cho loại tài sản này. Do đó tích sản trí tuệ không được đưa vào trong hệ thống kế toán.

Tài sản ước tính thông qua thị trường chứng khoán của Microsoft trong năm 1999 khoảng 284 tỷ đô la Mỹ bao gồm tài sản trí tuệ. Quyền sở hữu của tài sản này không chỉ có ở các doanh nghiệp có tầm cỡ hoặc các

Hiện nay máy móc thiết bị đã được thiết kế phục vụ nhu cầu tối đa của con người, ngay cả các công việc đặc thù của một ngành nghề cụ thể cũng có thể được máy móc thay thế thì điều làm cho một doanh nghiệp có giá trị riêng biệt chính là các thiết kế hàng hóa, qui trình kinh doanh, thông tin khách hàng, dữ liệu nghiên cứu phát triển.

bán thời gian, nhân viên thuê ngoài. Những nhân viên này có thể xin được quyền truy nhập vào các thông tin quan trọng của doanh nghiệp khi họ thực hiện công việc trong hợp đồng, trong khi doanh nghiệp thuê thường lệ là kiểm tra nhân viên thuê ngoài khi cho họ tiếp xúc với thông tin nhạy cảm.

Việc mất thông tin kéo theo việc suy giảm khả năng cạnh tranh của doanh nghiệp, giảm thị phần, giảm doanh số, tăng chi phí nghiên cứu phát triển, tăng chi phí kiện tụng, chi phí bảo hiểm. Mặc dù tài sản vô hình, không thể xác định được thành giá trị nhưng hậu quả tiềm tàng của nó có thể chuyển được thành tổn thất cụ thể xác định được. Ví dụ các cổ đông từ bỏ doanh nghiệp vì biết doanh nghiệp bị lộ thông tin cho đối thủ nào đó, thì số người và số tiền cụ thể có thể tính được trên cơ sở giảm giá trị cổ phiếu tại thị trường chứng khoán.

Sản phẩm bảo hiểm mới

Trước sự gia tăng đáng kể giá trị tài sản trí tuệ, một số công ty bảo hiểm, môi giới đã đưa ra một số loại bảo hiểm nhằm vào đối tượng tài sản trí tuệ nổi bật là AIG, Allianz, Aon, CNA, Chubb, Evanston, Lloyds' và Swiss Re trong thập niên 90.

Đầu mối cho sự phát triển của sản phẩm bảo hiểm tài sản trí tuệ

là ngày càng có nhiều vụ án liên quan đến việc xâm phạm tài sản trí tuệ.

Bảo hiểm trách nhiệm tài sản trí tuệ bảo đảm cho người được bảo hiểm trước các vụ kiện cáo liên quan đến việc vi phạm nhãn hiệu, kiểu dáng công nghiệp, tác quyền, bí mật kinh doanh đã đăng ký quyền sở hữu trí tuệ. Ngoài ra có một đơn bảo hiểm rút gọn chỉ bảo hiểm cho trách nhiệm liên quan đến việc sử dụng kiểu dáng công nghiệp.

Có rất nhiều vụ án liên quan đến kiểu dáng công nghiệp thường là các vụ kiện nảy sinh khi có hai kiểu dáng công nghiệp khá giống nhau do hai doanh nghiệp khác nhau sử dụng. Trong ngành dịch vụ, kiểu dáng công nghiệp có thể được coi là phương pháp cung cấp dịch vụ. Một vụ án nổi tiếng trong năm 1998 giữa Amazon.com và Barnes and Nobles theo đó tòa án phán quyết phương pháp cung cấp dịch vụ của Amazon.com đã được đăng ký và được luật pháp bảo vệ. Điều này dẫn đến việc Barnes and Nobles không được quyền áp dụng phương pháp ấy trong việc cung cấp dịch vụ của mình với khách hàng. Phương pháp cung cấp dịch vụ qua thương mại điện tử đã trở thành một chuyển biến lớn trong phương pháp kinh doanh của mọi ngành công nghiệp dịch vụ kể cả ngành bảo hiểm. Tại Mỹ hiện đã có rất nhiều công ty bảo hiểm đăng ký bảo hộ kiểu dáng

công nghiệp các dịch vụ của mình, từ năm 1995 có 32 thì hiện nay đã có khoảng 166. Một số ví dụ điển hình như Hệ thống và Phương pháp Quản lý Khiếu nại Hàng hóa, Cơ chế và Phương pháp Xúc tiến cho Thuê Thông tin Bảo hiểm, Hệ thống và Phương pháp Định giá Trách nhiệm.

Điều đáng nhấn mạnh là chỉ có con người thực, thể nhân, mới có năng lực trí tuệ, con người pháp lý, pháp nhân, không có năng lực trí tuệ, do đó chỉ có thể nhân mới có quyền sở hữu trí tuệ, pháp nhân không có quyền đó trừ khi được thể nhân cho phép bằng một giấy phép độc quyền sử dụng và độc quyền tố tụng khi có người thứ ba xâm phạm. Thường thì ngay trong hợp đồng lao động đã có điều khoản yêu cầu người lao động cấp giấy phép ngay cho bên thuê lao động khi có phát minh trong khi làm việc.

Một số người quan sát nhận xét

BẢO HIỂM - TÁI BẢO HIỂM THẾ GIỚI

rằng có một số tổ chức với khả năng tài chính cao đã tìm cách giảm năng lực cạnh tranh của các hãng nhỏ bằng cách tiến hành thủ tục kiện tụng trước tòa liên quan đến phương pháp cung cấp dịch vụ đã đăng ký. Mặc dù các tranh luận pháp lý của tòa án về phương pháp cung cấp dịch vụ có được coi là kiểu dáng công nghiệp hay không còn chưa ngã ngũ, nhưng chi phí kiện tụng mà các bên phải bỏ ra có thể lên tới hàng triệu đô la vì luật tài sản trí tuệ chủ yếu dựa trên nhân chứng là các chuyên gia.

Bảo hiểm trách nhiệm tài sản trí tuệ bồi thường cho các chi phí bào chữa, giải quyết khiếu nại, án phí. Một số công ty bồi thường dựa trên sự cố bảo hiểm.

Thị trường bảo hiểm trách nhiệm tài sản trí tuệ tăng lên 4 lần từ 1999 đến 2001 nhưng đang có xu hướng giảm lại do các chuyên viên đánh giá rủi ro đang lên tiếng cảnh báo về loại bảo hiểm trách nhiệm này.

Kiện và bào chữa

Xu hướng phát triển loại hình bảo hiểm mới này đang có chiều hướng chậm lại, một nguyên nhân chính là do kỹ thuật bước đầu. Bên cạnh loại hình bảo hiểm trách nhiệm, bảo hiểm cho tài sản trí tuệ hầu như không phát triển. Việc phát triển bảo hiểm tài sản trí tuệ gặp trở ngại lớn là không có một hệ thống định giá

cho tài sản trí tuệ cần được bảo hiểm. Ngay cả các công ty bảo hiểm tại Mỹ còn không lên kế hoạch tính toán giá trị tài sản trí tuệ của họ vì có một loạt các giá trị vô hình không đánh giá thành tiền được. Mặc dù việc định giá tài sản trí tuệ gặp rất nhiều khó khăn, nhưng bảo hiểm chi phí pháp lý cho tài sản trí tuệ đã mở ra hướng đi mới với sự ra đời của Đơn bảo hiểm Chi phí Khởi tố và Bào chữa.

Đơn bảo hiểm này có hai nội dung chính, thứ nhất là bồi thường cho các chi phí kiện tụng và thi hành án nhằm bảo vệ quyền của mình trong trường hợp bên thứ ba vi phạm kiểu mẫu công nghiệp, nhãn hiệu thương mại, tác quyền đã được người được bảo hiểm đăng ký (bảo hiểm chi phí khởi tố); thứ nhì là bồi thường cho các chi phí bào chữa trong trường hợp người được bảo hiểm bị kiện về vi phạm tương tự (bảo hiểm chi phí bào chữa). Thay vì trả phí bảo hiểm, công ty bảo hiểm sẽ được trả một số tiền tính trên phần trăm tiền bồi thường của bị đơn thua kiện cho nguyên đơn được bảo hiểm thắng kiện.

Bảo hiểm chi phí khởi tố và bảo hiểm chi phí bào chữa được các doanh nghiệp mới thành lập rất ưa chuộng vì nó đảm bảo cho nhà đầu tư tự tin khi đầu tư phát triển vào một tài sản trí tuệ.

Thời gian thử nghiệm

Bảo hiểm có đối tượng là tài sản trí tuệ chưa phải là một sản phẩm ứng dụng thực tế vì thị trường của nó quá nhỏ. Tuy nhiên tương lai của bảo hiểm tài sản trí tuệ là điều có thể thực hiện được. Do đó việc giải thích pháp luật của tòa án khi áp dụng cho các đơn bảo hiểm tài sản và trách nhiệm thông thường có thể bị ảnh hưởng lớn. Tòa án sẽ phải giải thích cụ thể giới hạn, mức độ, phạm vi áp dụng của đơn bảo hiểm thông thường để tránh trùng lặp với bảo hiểm tài sản trí tuệ.

Với tinh thần chủ động hạn chế rủi ro pháp lý liên quan đến đơn bảo hiểm, các công ty bảo hiểm, các tổ chức tư vấn theo đó cũng kiểm tra rà soát chỉnh sửa lại khái niệm về thiệt hại tài sản trong đơn bảo hiểm tài sản trách nhiệm thông thường và đảm bảo rằng đơn bảo hiểm tài sản, trách nhiệm thông thường không thể sử dụng cho tài sản trí tuệ vì nó có tầm mức rộng hơn rất nhiều đang trong giai đoạn định hình và phát triển mạnh mẽ với sự góp sức của thương mại điện tử. Do đó, điều khoản loại trừ tài sản trí tuệ được đưa vào đơn bảo hiểm là hệ quả tất yếu.

Bảo hiểm chi phí bào chữa liên quan đến tài sản trí tuệ đang dần được định hình cụ thể và càng chặt chẽ do sự có mặt của Đơn bảo hiểm Trách nhiệm Doanh nghiệp. Đây là đơn bảo hiểm trách nhiệm thông thường được phát triển dựa trên kết quả phát

triển của khái niệm tài sản trí tuệ với mục tiêu vạch rõ ranh giới bảo hiểm trách nhiệm thông thường và bảo hiểm trách nhiệm tài sản trí tuệ. Đơn bảo hiểm Trách nhiệm Doanh nghiệp loại trừ các tổn thất thông tin trong hệ thống máy tính do bị virus hoặc bị đột nhập, loại trừ bồi thường cho người được bảo hiểm là doanh nghiệp quảng cáo, nhà xuất bản trong trường hợp họ có làm việc với các đối tác là nhà cung cấp internet hay các doanh nghiệp thiết kế Website.

Mặc dù các công ty bảo hiểm đã có những cố gắng đặc biệt trong việc hạn chế phạm vi bảo hiểm nhưng người được bảo hiểm luôn mong muốn mình tìm được sự bảo đảm trong đơn bảo hiểm đã ký kết với công ty bảo hiểm. Tổ chức Sở hữu trí tuệ còn khuyến khích các doanh nghiệp sở hữu trí tuệ kiện đòi bồi thường trách nhiệm trên cơ sở đơn bảo hiểm trách nhiệm thông thường để tìm kiếm hy vọng một khoản tiền chi trả một phần nào đó cho gánh nặng trách nhiệm. Do đó người được bảo hiểm sử dụng việc đi kiện để tìm hiểu thêm phạm vi của đơn bảo hiểm mà mình đã ký kết, và mong muốn tìm kiếm thêm nhưng giới hạn mới khi tòa án giải thích văn bản hợp đồng có lợi cho mình. Thậm chí họ còn mong mỗi đơn bảo hiểm có thể bảo hiểm cho cả những rủi ro liên quan đến truyền thông, không gian điện tử và an toàn mạng, dù trong đơn bảo hiểm đã có loại trừ.

Đa phần thì những vụ kiện này không mấy thành công vì tòa án có xu hướng giải thích đơn bảo hiểm theo chiều hướng đứng về phía công ty bảo hiểm trong việc giới hạn phạm vi trách nhiệm, giới hạn phạm vi bảo hiểm. Phần thắng luôn nghiêng về phía công ty bảo hiểm. Bảo hiểm trách nhiệm quảng cáo đã được xác định là chỉ áp dụng cho việc quảng cáo sản phẩm và dịch vụ.

Người được bảo hiểm bị tố cáo vi phạm tài sản trí tuệ tìm cách đòi bồi hoàn các khoản chi phí pháp lý theo đơn bảo hiểm trách nhiệm thông thường. Nhưng đơn bảo hiểm ngay từ đầu đã không thiết lập khoản phí bảo hiểm dành cho việc bào chữa khi có vi phạm nên nó được bổ sung ngay một điều khoản loại trừ và tòa án thường ra quyết định người được bảo hiểm phải gánh vác toàn bộ chi phí pháp lý do không thuộc phạm vi bảo hiểm.

Rủi ro cần bảo hiểm

Hầu như ngày càng không có sự phân biệt rõ ràng giữa các khiếu nại tài sản thông thường và khiếu nại tài sản trí tuệ như nhiều công ty bảo hiểm mong mỏi và nỗ lực tìm giải pháp phân biệt ranh giới. Và do vậy một số công ty bảo hiểm đã tìm giải pháp trung hòa bằng cách đưa ra sản phẩm nới rộng phạm vi bảo hiểm của đơn bảo hiểm thông thường để bảo hiểm cho một số rủi ro tài sản trí tuệ với giới hạn trách nhiệm cụ thể với hai mục tiêu. Thứ nhất là

hạn chế những rủi ro tài sản trí tuệ có thể bị kiện dựa trên nền đơn bảo hiểm thông thường do có sự sơ hở trong văn bản hợp đồng bảo hiểm, thì công ty bảo hiểm chỉ chịu phần trách nhiệm tối đa đã qui định trong hợp đồng. Thứ hai là đi tắt đón đầu tìm kiếm chân trời mới của ngành bảo hiểm trong trường hợp có sự ra đời một loại hình bảo hiểm mới, bảo hiểm tài sản trí tuệ.

Rủi ro mà người được bảo hiểm cần, chính là điều mà tòa án xem xét. Nếu người được bảo hiểm là một sở hữu chủ tài sản trí tuệ là chủ yếu trong hoạt động của mình tìm mua một đơn bảo hiểm trách nhiệm thông thường thì tòa án sẽ toàn quyền quyết định đơn bảo hiểm không phù hợp.

Cuối cùng bảo hiểm tài sản trí tuệ vẫn còn là vấn đề pháp lý tốn nhiều giấy mực, có nhiều xu hướng khác nhau ủng hộ và phản bác, nhưng nó vẫn đang phát triển. Chúng ta cần phải chờ đợi nhiều năm nữa loại hình này mới chính thức được nhìn nhận là một nghiệp vụ bảo hiểm độc lập. ■

